

DECENTRALIZACIJA I POVJERENJE GRAĐANA: AKTUALNA PITANJA I PROBLEMI

Boris Milošević, Hrvatski sabor

Zagreb, 16. veljače 2017.

1. DECENTRALIZACIJA I POVJERENJE GRAĐANA

- Lokalna samouprava u Republici Hrvatskoj uspostavljena 1993. je slaba zbog jake centralne države koja drži poslove, financije i političku moć
- Prijenos obavljanja poslova, financija i političkog odlučivanja s države na lokalnu samoupravu i izgradnja povjerenja građana u lokalnu samoupravu predstavlja trajni cilj
- Proces reforme sustava i decentralizacije započinje u periodu 1999. – 2001.
- Ustav RH je definirao predstavnički model odlučivanja putem izabranih tijela kao temeljni oblik sudjelovanja građana u odlučivanju i upravljanju javnim poslovima na lokalnoj razini
- Europska povelja je utvrdila da se pravo građana da sudjeluju u vođenju javnih poslova najizravnije može ostvarivati upravo na lokalnoj razini

2. DECENTRALIZACIJA I POVJERENJE GRAĐANA

- U Republici Hrvatskoj, predstavnička tijela općinsko/gradsko vijeće i županijska skupština su sastavljena od članova izabranih na slobodnim i tajnim izborima na temelju neposrednog, jednakog i općega biračkog prava
- Prvi višestranački demokratski izbori na lokalnoj razini održani su u travnju i svibnju 1990.
- Prvi lokalni izbori u samostalnoj Republici Hrvatskoj su održani u veljači 1993., a drugi 1997. (mješoviti izborni sustav)
- Izbori 2001., 2005., 2009., 2013., 2017. (razmjerni izborni sustav)
- Jedina važnija promjena u izbornom sustavu od 2001. je uvođenje neposrednog biranja općinskih načelnika, gradonačelnika i župana i njihovih zmjenika

3. LOKALNI REFERENDUM

- U Republici Hrvatskoj, osim predstavničke demokracije, građanima su na raspolaganju i brojni drugi demokratski alati
- Lokalni referendum je oblik neposrednog odlučivanja građana na lokalnoj razini koji se sastoji u izjašnjavanju građana o prihvaćanju ili odbijanju pojedinog prijedloga ili odluke
 - Pravno uređenje i provedba lokalnog referenduma do ustavnih i zakonskih promjena 2000/1.
 - Pravno uređenje i provedba lokalnog referenduma od 2000/1. do 2013.
 - Pravno uređenje i provedba lokalnog referenduma od 2013.
- U RH, zakonski je uređen fakultativno obvezujući i lokalni savjetodavni referendum

4. RAZDOBLJE DO USTAVNIH I ZAKONSKIH PROMJENA 2000/1.

- Prema prikupljenim podacima, obzirom da nema službene evidencija, do 2001. su održana 2 lokalna referenduma, 10 (državnih) savjetodavnih referenduma, dok je jedan lokalni referendum raspisan, ali nije održan
- Prvi pokušaj održavanja lokalnog referenduma u Republici Hrvatskoj se dogodio u Istarskoj županiji (Deklaracija o zadržavanju svog prava na sprovođenje referenduma)
- Prvi održani referendum na lokalnoj razini u Republici Hrvatskoj su bili (državni) savjetodavni referendumi koje je raspisala Vlada RH

Razdoblje karakterizira:

- loša i nedostatna zakonska rješenja
- rijetko korištenje instituta lokalnog referenduma
- nemogućnost građanske inicijative koja bi dovela do raspisivanja referenduma
- nemogućnost raspisivanja lokalnog savjetodavnog referenduma

5. RAZDOBLJE OD 2000/1. DO 2013.

- Hrvatska prihvaća ustavnu koncepciju referenduma kao sredstva građana
- Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (2001)
- Tri referenduma su raspisana, ali se nisu održala jer su odluke o raspisivanju obustavljene u postupku nadzora od strane države, (samoupravni djelokrug)
- Dva referenduma su raspisana i održana, jedan nije uspio zbog nedovoljne izlaznosti dok je drugi uspio, a pokušaj raspisivanja prvog referenduma na temelju prijedloga 20% birača – nije donesena odluka raspisivanju
- Referendumi za razrješenje u općini Pučišće i općini Pribislavec (mala izlaznost)

Razdoblje karakterizira:

- omogućena građanska inicijativa koja može rezultirati referendumom
- uvođenje instituta razrješenja općinskog načelnika, gradonačelnika i župana
- rijetko korištenje instituta lokalnog referenduma
- nema lokalnog savjetodavnog referenduma

6. RAZDOBLJE OD 2013.

- Izmjene Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi krajem 2012.
- Razdvojen je način postupanja i donošenja odluke o raspisivanju referenduma kada se radi o građanskoj inicijativi u odnosu na raspisivanje na prijedlog ovlaštenih predlagatelja
- Uvodi se mogućnost raspisivanja lokalnog savjetodavnog referenduma
- Referendum za opoziv općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana i njihovih zamjenika
- pet podnesenih prijedloga birača za raspisivanje referenduma (dva su održana, a jedan je uspio) i pet referenduma ovlaštenih predlagatelja - od kojih je jedan „uspio“
- Razdoblje karakterizira:
 - razlikovanje između referendumske inicijative građana i ostalih predlagatelja raspisivanja referenduma,
 - uvođenje sankcije u slučaju neraspisivanja referenduma pokrenutog temeljem građanske inicijative,
 - kontrola građanske inicijative od strane države i to prije raspisivanja referenduma,
 - uvođenje savjetodavnog lokalnog referenduma i referenduma za opoziv

7. ZAKLJUČNO

U Republici Hrvatskoj, lokalne referendume možemo na osnovu zakonskih rješenja podijeliti u više vrsta:

- Lokalni (obvezujući) referendum,
- Lokalni savjetodavni referendum
- Referendum za razrješenje općinskog načelnika, gradonačelnika i župana
- Referendum za opoziv općinskog načelnika, gradonačelnika i župana
- savjetodavni državni referendum, provodi se na lokalnoj razini, ali se ne bi mogao definirati kao lokalni, kao ni razna pribavljanja mišljenja od građana propisana posebnim zakonima

Potrebno je poboljšati zakonska rješenja kojim će se olakšati:

- način nadzora nad odlukama o raspisivanju referenduma kada je ona donesena na prijedlog ovlaštenih predlagača
- liberalizirati savjetodavni referendum
- nastavak decentralizacije poslova koje sad obavlja država bi bila najveći iskorak za jačanje instituta lokalnog referenduma, ali i povjerenja građana
- tehničke promjene i poboljšanja (rok i način prikupljanja potpisa, potreban broj potpisa potreban za pokretanje građanske inicijative kao i postotak glasova potreban za donošenje odluke)

HVALA NA PAŽNJI